گزارش

سخنگوی شورای نگهبان در پاسخ به «شرق»

رد اعتبارنامه منتخبان مجلس در چارچوب قانون مشخص است

حمید به‌گذر: نخستین نشست خبری هادی طحان‌نظیف، سخنگوی شورای نگهبان، در سال ۱۴۰۳ دیروز یکشنبه (۱۶ اردیبهشت) با حضور خبرنگاران برگزار شد. طحان‌نظیف در ابتدای نشست، با مرور مصوبات مجلس بیان کرد که طرح ساماندهی زمین و مسکن از سال گذشته میان مجلس و شورای نگهبان در حال رفت و آمد است و برخلاف موازین اسلامی شناخته نشد، بنابراین امیدواریم به‌زودی محقق شود. وی همچنین به طرح تشکیل سازمان پژوهش و نوآوری دفاعی اشاره کرد که مورد بررسی شورای نگهبان قرار گرفته و به گفته او، اکنون در مرحله ابلاغ و اجرا قرار دارد. طحان‌نظیف این را هم گفت که لایحه ارجاع اختلاف شرکت مهندسی گاز ایران با هند به داوری نیز مورد تأیید شورای نگهبان قرار گرفت. سخنگوی شورای نگهبان خبر داد طرح اصلاح ماده ۱۰۴ قانون مجازات اسلامی نیز از سوی این شورا (نگهبان) مورد بررسی قرار گرفت که به تأیید شورا نرسید.

بررسی اعتبارنامه‌ها

در نشست خبری دیروز، دکتر طحان‌نظیف در پاسخ به پرسش خبرنگار «شرق» درباره احتمال رد اعتبارنامه‌های نمایندگان مجلس شورای اسلامی دوره دوازدهم متذکر شد: در نظام حقوقی و قانون اساسی، هم بررسی صلاحیت توسط شورای نگهبان و هم بررسی اعتبارنامه نمایندگان توسط همکاران خود پیش‌بینی شده است. البته سخنگوی شورای نگهبان تأکید کرد در بحث بررسی اعتبارنامه توسط نمایندگان، صرفا به مواردی رسیدگی خواهد شد که شورای نگهبان به آنها رسیدگی نکرده باشد یا اینکه اسناد و مدارک جدیدی به دست آمده باشد. بنابراین هر دو مورد در قانون پیش‌بینی شده و حدود و ثغور هرکدام نیز در چارچوب قانون مشخص است.

برگزاری انتخابات الکترونیک در ۸ حوزه

در ادامه نشست خبری، طحان‌نظیف در پاسخ به پرسشی درباره نحوه برگزاری مرحله دوم انتخابات دوازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی عنوان کرد: انتخابات تمام‌الکترونیک در هشت حوزه که تعداد کرسی‌های آن بالای دو نفر است، برگزار خواهد شد. این حوزه‌ها عبارت‌اند از «تبریز، آذرشهر و اسکو»، «تهران، ری، شمیرانات، اسلامشهر و پردیس»، «آبادان»، «شیراز»، «کرمانشاه»، «خرم‌آباد»، «قائمشهر» و «ملایر». البته به گفته سخنگو، «حوزه انتخابیه ملایر دارای دو کرسی است که نسبت به یک کرسی تعیین تکلیف شده و نسبت به کرسی باقی‌مانده باید تعیین تکلیف صورت بگیرد». دکتر طحان‌نظیف این را هم اظهار کرد که برای برگزاری مرحله دوم انتخابات تمهیدات مختلفی صورت گرفته و با وزارت کشور و سایر دستگاه‌ها هماهنگی‌ها انجام شده است. مقدمات برای برگزاری یک انتخابات خوب، به‌طوری که مردم با یک فرایند روان و تسهیل‌شده مواجه باشند، فراهم شده است.

لایحه عفاف و حجاب همچنان دارای ایراد است

لایحه عفاف و حجاب از دیگر موضوعاتی بود که این عضو حقوق‌دان شورای نگهبان درباره آن گفت: «نظری که امروز خدمت خبرنگاران تقدیم شد، مربوط به تاریخ هشتم فروردین است. پس از آن نیز نظر هیئت عالی نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام را دریافت کرده و به مجلس ارسال کرده‌ایم. به‌تازگی اصلاحیه مجلس را در این زمینه دریافت کردیم که در حال رسیدگی هستیم و هنوز بررسی به اتمام نرسیده است». طحان‌نظیف اضافه کرد: جلسات متعددی در این زمینه با بخش‌های مختلف داریم. تا اینجا باید بگویم که برخی از ایرادهای سابق شورای نگهبان همچنان به قوت خودش باقی است. عمده ایرادها مربوط به مواد ۴۷ و ۴۹ است. ان‌شاءالله تا روزهای آینده جمع‌بندی و ارسال نظر را خواهیم داشت. سخنگوی شورای نگهبان این نکته را نیز خاطرنشان کرد که ممکن است علاوه بر شورای نگهبان، هیئت عالی نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام نیز از جهت سیاست‌های کلی نکاتی داشته باشد که به محض دریافت به مجلس ارسال خواهیم کرد.

در ادامه نشست، پرسشی هم درباره لایحه برنامه هفتم و طرح شفافیت پرسیده شد که دکتر طحان‌نظیف اظهار کرد: «برنامه هفتم تاکنون دو بار برای اظهارنظر به شورای نگهبان ارسال شده است. ما ایرادهایی داشتیم. به مرور ایرادها برطرف شده است. گویا مجلس اصلاحیه اخیر را تصویب کرده، اما ما هنوز دریافت نکرده‌ایم. به محض اینکه اصلاحیه را دریافت کنیم، در دستور کار خودمان قرار می‌دهیم؛ چراکه برای ما مهم است تا برنامه هفتم و بودجه هرچه سریع‌تر به نتیجه برسند. تا این لحظه که در خدمت شما هستم، هنوز مصوبه را به صورت رسمی دریافت نکرده‌ایم». وی درباره طرح شفافیت قوای سه‌گانه و دستگاه‌های اجرائی نیز عنوان کرد: «این مصوبه را دریافت کرده‌ایم و در دستور کار شورای نگهبان است. به محض رسیدگی، نتیجه را اعلام خواهیم کرد». عضو حقوق‌دان شورای نگهبان در پاسخ به سؤالی مبنی بر اظهاراتی که حسن روحانی در خصوص ردصلاحیتش در انتخابات مجلس خبرگان رهبری داشته است، تصریح کرد: بررسی صلاحیت انتخابات مجلس خبرگان رهبری با فقهای شورای نگهبان است و به گفته او، «تأکید این عزیزان همیشه بر اجرای قانون بوده است. این حرف‌ها تازگی ندارد. ظاهرا برخی وقتی تأیید می‌شوند، سطح درک اعضای شورای نگهبان بالاست و وقتی رد می‌شوند، نظر دیگری دارند». البته در ادامه سؤال دیگری هم درباره حسن روحانی طرح شد که سخنگوی شورای نگهبان بار دیگر یادآوری کرد «بررسی صلاحیت داوطلبان مجلس خبرگان رهبری با فقهای شورای نگهبان است. مواردی که به‌صورت مکتوب به ایشان اعلام شده، متعدد است و محدود به این چند موردی که گفته شده نیست. البته همین چند مورد هم به‌صورت دقیق بیان نشده است». وی در پاسخ به پرسش خبرنگار ایلنا مبنی بر اینکه چرا دلایل ردصلاحیت‌ها به‌صورت علنی مطرح نمی‌شود؟ این‌گونه گفت: نسبت به این موضوع ما بارها عرض کردیم که موارد را به افراد می‌گوییم، اما نسبت به انتشار عمومی نیاز به مجوز قانونی داریم. این موضوعی است که بارها بنده و سایر اعضای شورای نگهبان درباره آن صحبت کرده‌ایم». آخرین سؤال نشست دیروز درباره لایحه بودجه ۱۴۰۳ بود که سخنگوی شورای نگهبان گفت: «نسبت به بخش اول لایحه بودجه در اواخر سال گذشته، اعلام تأیید کردیم. نسبت به بخش دوم که جداول و ارقام است، هنوز مصوبه مجلس را چه درخصوص برنامه هفتم و چه درخصوص لایحه بودجه دریافت نکرده‌ایم. به محض اینکه دریافت کنیم، به لحاظ اهمیتی که دارند، ان‌شاءالله در اولین فرصت در دستور کار قرار خواهیم داد».

امروز گروسی به تهران می‌رسد؛ «شرق» با نگاه به نظر کارشناسان از پیامدهای این سفر گزارش می‌دهد

فرصت یا دور باطل؟

عبدالرحمن فتح‌الهی: طبق برنامه رافائل گروسی، مدیر کل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، امروز دوشنبه، به منظور رایزنی و دیدار با مقامات جمهوری اسلامی ایران و همچنین شرکت در نخستین کنفرانس بین‌المللی علوم و فنون هسته‌ای ایران که در شهر اصفهان برگزار می‌شود، به ایران سفر خواهد کرد. سی‌امین کنفرانس ملی هسته‌ای ایران و اولین کنفرانس بین‌المللی علوم و فنون هسته‌ای ۲۰۲۴ از هفدهم تا نوزدهم اردیبهشت ۱۴۰۳ در اصفهان با حضور میهمانانی از اقصی‌نقاط جهان برگزار خواهد شد که قرار است گروسی در روز نخست این کنفرانس در ضیافت شام به میزبانی محمد اسلامی، رئیس سازمان انرژی اتمی ایران شرکت کند. مدیر کل آژانس همچنین فردا سه‌شنبه و در یک کنفرانس خبری به سؤالات رسانه‌ها پاسخ خواهد داد. پیش از این سفر شاهد یک دیدار مهم دیپلماتیک بین مقامات تهران و مسکو هم بودیم که در جریان آن، محسن نذیری‌اصل، نماینده دائم ایران نزد سازمان‌های بین‌المللی در وین و میخائیل اولیانوف، نماینده روسیه نزد سازمان‌های بین‌المللی در وین درباره سفر گروسی به تهران با یکدیگر دیدار و رایزنی کردند. اولیانوف درباره این دیدار در حساب رسمی خود در برنامه ایکس نوشت: «با نماینده ایران در آستانه سفر برنامه‌ریزی شده مدیر کل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به تهران دیدار کردم». سفر دوروزه گروسی اگر چه به‌واسطه حضورش در نخستین کنفرانس بین‌المللی علوم و فنون هسته‌ای ایران صورت می‌گیرد اما نفس سفر مدیر کل آژانس در سایه تحولات ناشی از جنگ حماس و اسرائیل و شرایط حساس منطقه خاورمیانه و نیز با درنظرگرفتن اختلافات پادمانی دو طرف (ایران و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی) اهمیت خاصی دارد. بااین‌حال اکنون دو نگاه و تحلیل درباره خروجی سفر گروسی به ایران مطرح است. برخی قائل به این هستند که اگر گروسی ملاحظات فنی را در نظر بگیرد و از رفتارهای سیاسی دوری کند، می‌تواند به اصلاح روند غیرسازنده آژانس در برابر ایران منجر شده و همکاری‌های فی‌مابین را افزایش دهد. در مقابل این سناریو هم مطرح است که چون اساسا پرونده هسته‌ای ایران با قرائت سیاسی عجین شده و همواره با این صبغه (سیاسی) قابلیت طرح و بحث دارد؛ بنابراین نه تهران و نه آژانس در سفر گروسی به دستاورد مهمی در جهت کاهش اختلافات نخواهند رسید، کمااینکه سفرهای قبلی مدیر کل و مشخصا توافق اسفند ۱۴۰۱ بین ایران و آژانس، فارغ از اینکه کدام طرف از انجام تعهداتش سر باز زده، بر زمین مانده است.

زمزمه مذاکره در آستانه سفر گروسی؟!

چنانی که گفته شد، بدیهی است که قرائت و خوانش سیاسی همواره سایه سنگینی بر پرونده هسته‌ای ایران داشته و خواهد داشت و هر زمان که شاهد افزایش و تشدید تنش بین تهران و غرب باشیم، پرونده هسته‌ای هم به عنوان وجه‌المصالحه و اهرم فشار عمل می‌کند، کمااینکه در نشست فصلی شورای حکام اسفند سال گذشته، تهران سعی کرد غنی‌سازی ۶۰ درصدی خود را به شکل نسبی کاهش داده و به عنوان یک پالس مثبت بروز دهد. حال در آستانه سفر رافائل گروسی به تهران، باید دید که زمزمه مذاکرات احتمالی چراغ خاموش و پشت‌پرده ایران و آمریکا، می‌تواند ریل‌گذار رایزنی‌های مؤثر بین تهران و آژانس باشد یا خیر؟ مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی پیش از حضور در تهران و در اظهارنظر اخیر خود گفته بود ایران تا دستیابی به اورانیوم با غنای موردنیاز برای تولید سلاح اتمی، چند هفته فاصله دارد که در واکنش به همین موضع گروسی، ودانت پاتل، معاون سخنگوی وزارت خارجه آمریکا، مجددا بر همان جمله کلیشه‌ای تاکید کرد که برای دست‌نیافتن ایران به سلاح هسته‌ای تلاش می‌کنیم. البته پاتل این را هم گفته است که «ما به حمایت از مدیر کل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در تلاش‌هایشان ادامه خواهیم داد و ما همچنین به مشورت نزدیک با تروئیکای اروپا و دیگر شرکا در این زمینه ادامه می‌دهیم». اما خلاف آنچه عنوان شده، ابوالقاسم طاهری در بخشی از گزارش چهارشنبه گذشته «شرق» و طی گپ‌وگفتی که با ما داشت از دو منظر، سفر رافائل گروسی را مثبت و سازنده ارزیابی می‌کند؛ نخست آنکه این کارشناس، نفس حضور مدیر کل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی را در هر شرایطی تنش‌زدا توصیف کرده که می‌تواند پالس‌های مثبتی را هم به جامعه غرب و به‌ویژه آمریکایی‌ها ارسال کند و هم‌زمان فرصتی را هم برای ایران به وجود خواهد آورد و یک فضای تنفسی را هم شکل خواهد داد. از طرف دیگر طاهری این را هم یادآور می‌شود که با توجه به وضعیت کنونی، ایران پس از پاسخ به اسرائیل، فرصت مذاکره با رافائل گروسی را به‌هیچ‌وجه از دست نمی‌دهد. هرچند به گفته او، چنین نگاه مثبتی به سفر گروسی لزوما به‌معنای دادن امتیاز بیشتر از طرف تهران نیست؛ اما از دید تحلیلگر ارشد حوزه هسته‌ای، چون اکنون زمزمه مذاکرات علنی باقری‌کنی، معاون سیاسی وزارت امور خارجه و مذاکره‌کننده ارشد ایران، با طرف‌های غربی و همچنین مذاکرات امیرسعید ایروانی، نماینده ایران در سازمان ملل، با طرف‌های آمریکایی در دستور کار است و شنیده می‌شود احتمالا در سه هفته تا یک ماه آینده این مذاکرات مجددا کلید بخورد، در نتیجه خروجی سفر گروسی می‌تواند ریل‌گذاری و هدف‌گذاری بسیار مناسبی برای مذاکرات هفته‌ها و ماه‌های پیش‌رو باشد. البته طاهری بر این صحه می‌گذارد که در شرایط کنونی دولت بایدن، هم به دلیل جنگ غزه و جنگ اوکراین و هم به دلیل نزدیک‌شدن به انتخابات ریاست‌جمهوری آمریکا، تمایلی به تشدید تنش هسته‌ای با تهران ندارد و در نتیجه به گفته او، برخی برآوردها و تحلیل‌های بدبینانه محافل سیاسی و رسانه‌ای مبنی بر این را که پس از سفر پیش‌روی گروسی به تهران و بی‌نتیجه‌ماندن مذاکرات او با طرف‌های ایرانی، احتمال صدور قطع‌نامه و حتی امکان فعال‌شدن مکانیسم ماشه در نشست فصلی شورای حکام در خردادماه وجود دارد، نزدیک به واقعیت نمی‌داند. پیرو این تحلیل پیشین «شرق»، اخیرا ایندیپندنت عربی خبر داده که مذاکرات پشت‌پرده ایران و آمریکا با هدف رسیدن به یک توافق جدید آغاز شده است و برخی منابع رسانه‌ای مانند استیمسون، هم اطلاع دادند که کشورهایی مانند عمان و ژاپن هم پیشنهادهایی را برای این مذاکرات عنوان کرده‌اند. بنا بر این گفته‌ها شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد تماس‌هایی میان ایالات متحده آمریکا و ایران، نه‌تنها بر سر غزه بلکه همچنین بر سر پرونده هسته‌ای در جریان است. هنوز طرح‌هایی روی میز است که می‌تواند گفت‌وگوهای هسته‌ای را زنده کند. تهران اعلام کرده که عمانی‌ها یک پیشنهاد «کم در برابر کم» یا «گام به گام» را پیشنهاد داده‌اند، سازوکاری که شبیه توافق ماه می ۲۰۲۳ است. یک احتمال دیگر که توسط علی واعظ و ولی نصر دو کارشناس ارشد مسائل ایران در آمریکا مطرح شده است، همکاری منطقه‌ای در چارچوب راهی به عنوان پاداش محدودسازی برنامه هسته‌ای ایران است. گزارش‌هایی هم وجود دارد که می‌گوید ژاپنی‌ها طرحی برای احیای گفت‌وگوهای هسته‌ای دارند و در حال پیگیری طرحشان هستند، هرچند هیچ جزئیاتی از آن منتشر نشده است. ژاپن هیچ سابقه‌ای در میانجیگری هسته‌ای ندارد اما نقش مهمی در برقراری آتش‌بس در دوران دفاع مقدس ایران ایفا کرد. این کشور مورد احترام ایران است و متحد آمریکا محسوب می‌شود. اگر برجام رسما به عنوان یک توافق مرده اعلام شود، سه گزینه ادعایی برای غرب می‌ماند: بازدارندگی، اقدام نظامی یا گفت‌وگوهای تازه. قطع‌نامه سازمان ملل که در سال ۲۰۱۵، برجام را تأیید کرد در اکتبر ۲۰۲۵ خاتمه می‌یابد. پیش از آن، بریتانیا یا فرانسه می‌توانند در صورت اقدام ایران به غنی‌سازی در سطح نظامی، از مکانیسم ماشه که در یکی از بندهای برجام گنجانده شده است، برای بازگرداندن تحریم‌های سازمان ملل علیه ایران استفاده کنند. شاید ایران هم اهرم‌هایی بیرون از چارچوب فعالیت‌های هسته‌ای‌اش به کار بگیرد تا برجام را روی کاغذ زنده نگه دارد تا مهلت قطع‌نامه ۲۰۲۵ به سر برسد و شورای امنیت دیگر حربه‌ای در این موضوع علیه ایران نداشته باشد. جنگ غزه، محدودیت‌ها و نیز فرصت‌های ایران و متحدان منطقه‌ای‌اش را در رویارویی با ایالات متحده آمریکا آشکار کرد. پاسخ مستقیم ایران به اسرائیل هم این فرصت را به تهران داد تا تحلیل دقیق‌تری از چگونگی واکنش اسرائیل و آمریکا به ایران در بیرون از «محدوده خاکستری» به دست آورد. با ارزیابی این اطلاعات است که ایران می‌تواند امکانی را برای به‌کارگیری در گفت‌وگوهای آینده هسته‌ای به دست آورد. شاید بهترین راه برای هر دو طرف این باشد که با تعهدات تک - تدبیری پیش بروند و هم‌زمان خطوط قرمز را برای جلوگیری از تشدید نزاع در هر دو سپهر هسته‌ای و منطقه‌ای رعایت کنند.

مکان‌های اختلافی تهران و آژانس

گروسی در حالی در ساعات پیش‌رو پا به ایران می‌گذارد که لیستی از اختلافات بین دو طرف وجود دارد. شاید مهم‌ترین و اصلی‌ترین اختلاف نظر مربوط به دسترسی آژانس به اماکن مورد اختلافی باشد که به روایت تسنیم شامل چهار منطقه ورامین، تورقوزآباد، آباده (مریوان) و آزمایشگاه جابر بن حیان کرج می‌شود. اما ایرنا در گزارشی، این اماکن اختلافی را سایت «جابر بن حیان کرج»، «مریوان»، «ورامین» (تورقوزآباد) و سایت «شیان» عنوان کرد. بنا به گفته آژانس، در این تأسیسات، غنی‌سازی یا اعمال خارج از پادمان انجام شده است که تا به اینجای کار فعلا پرونده دو مکان اختلافی یعنی، «آباده (مریوان)» و «آزمایشگاه جابر بن حیان کرج» بسته شده است. البته گروسی درباره این نکته هم تشکیک‌هایی را مطرح کرده بود. بااین‌حال و به گفته مقامات، در مذاکرات و رایزنی‌ها موضوع آزمایشگاه جابر بن حیان در نتیجه همکاری ایران مطابق با بند ۷.۶ گزارش آژانس بسته شده است و همچنین پس از سفر گروسی در اسفند ۱۴۰۱ به تهران و مذاکرات انجام‌شده پرونده مربوط به آباده نیز بسته شد. در گزارش مدیر کل به شورای حکام در خرداد ۱۴۰۲ آمده است که بازرسان تحقیقات خود را درباره آثار اورانیوم در مریوان، در نزدیکی شهر آباده، در حدود ۵۲۵ کیلومتری جنوب شرقی تهران بسته‌اند. در آخرین گزارش آژانس به شورای حکام در اسفند ۱۴۰۲ دو مکان ادعایی باقی‌مانده آژانس همچنان وجود دارد و گروسی در این گزارش مدعی شد «ایران توضیحات فنی معتبری برای وجود ذرات اورانیوم با منشأ انسانی در ورامین و تورقوزآباد به آژانس ارائه نکرده و آژانس را از مکان یا مکان‌های فعلی مواد هسته‌ای یا تجهیزات آلوده مطلع نکرده است». بنا به گفته تسنیم، آژانس تاکنون اسناد معتبری در این زمینه ارائه نکرده و صرفا بر اساس اطلاعات ادعایی و مجهول‌الهویه اسرائیل دراین‌باره ارزیابی‌های خود را انجام داده است. ایران نیز در پاسخ به این ادعا به‌صراحت بیان کرده که هیچ مکانی که باید تحت موافقت‌نامه پادمان جامع (CSA) اعلام شود، وجود ندارد؛ از جمله از طریق یادداشت‌های توضیحی «INFCIRC/۱۱۵۹/» مورخ ۲۳ نوامبر ۲۰۲۳، «INFCIRC/۱۱۳۱/» مورخ ۱۴ سپتامبر ۲۰۲۳، «INFCIRC/۹۹۶/» مورخ ۷ ژوئن ۲۰۲۲ و «INFCIRC/۹۶۷/» مورخ سوم دسامبر ۲۰۲۱ که از سوی ایران ارسال شده است. در یادداشت توضیحی ایران در اسفند سال گذشته نیز تأکید شده که درباره تأسیسات «ورامین»، هیچ مکان اعلام‌نشده‌ای (که اعلام آن) طبق موافقت‌نامه پادمان جامع (CSA) الزامی باشد، وجود نداشته است. ایران در این یادداشت آورده که «ادعای وجود کارخانه در مقیاس آزمایشی اعلام‌نشده که بین سال‌های ۱۹۹۹ تا ۲۰۰۳ استفاده می‌شده است، فاقد اطلاعات موثق و اسناد معتبر تأییدشده؛ بلکه مبتنی بر اسناد جعلی و غلط ارائه‌شده توسط یک نهاد معلوم‌الحال است». به گفته ایران، «ارجاع آژانس صرفا به تصاویر ماهواره‌ای بی‌کیفیت برای ارزیابی اینکه، ... کانتینرهای خارج‌شده از ورامین در نهایت به تورقوزآباد منتقل شدند...، کافی و صحیح نیست، زیرا هزاران کانتینر مشابه در سراسر کشور در حال حرکت هستند. ادعای جابه‌جایی یک کانتینر از مکانی به مکان دیگر، نمی‌تواند تنها با تصاویر ماهواره‌ای کم‌کیفیت طرح و پیگیری شود». ایران همچنین درباره تورقوزآباد با بیان اینکه هیچ سند معتبری تاکنون ارائه نشده است، در یادداشت توضیحی خود تصریح کرد که «ارزیابی آژانس براساس اطلاعات و شواهد معتبر نیست. تورقوزآباد در واقع یک مکان صنعتی است که شامل انواع انبارها و اماکن نگهداری مواد شوینده، مواد شیمیایی، مواد غذایی، پارچه و منسوجات، لاستیک و قطعات خودرو، لوله و اتصالات و برخی ضایعات صنعتی است. این مکان در چنین منطقه‌ای مناسب برای انبار مواد هسته‌ای نیست. درباره فرض نادرست آژانس مبنی بر بیرون‌بردن کانتینرها به شکل دست‌نخورده از این مکان نیز اطلاعاتی که اثبات می‌کند فرض آژانس صحیح نیست، قبلا به آژانس ارائه شده است». ایران توضیحات فنی خود درباره این ادعاها را در گزارش‌هایی مختلف به آژانس ارائه کرده؛ اما رویه سیاسی در این نهاد بین‌المللی و تحت تأثیر قرارگرفتن از طرف رژیم صهیونیستی تاکنون باعث شده با وجود اینکه هیچ سند معتبری مبنی بر تخلف ایران در طی این سال‌ها وجود ندارد، این موارد ادعایی از طرف آژانس بسته نشود. ایران به طور داوطلبانه به آژانس اجازه دسترسی اعطا کرده و اطلاعات و توضیحاتی درباره این مکان‌ها به آژانس ارائه داد. این در حالی بود که آژانس اسناد معتبری را درباره ادعای خود در زمینه «مواد هسته‌ای اعلام‌نشده و فعالیت‌های مرتبط هسته‌ای» به ایران ارائه نداد و ایران هرگز موظف نبوده است که اسناد غیرمعتبر و ساختگی را به‌عنوان اطلاعات مرتبط با پادمان در نظر بگیرد و به درخواست‌های آژانس پاسخ دهد. با این حال متأسفانه آژانس همه اسناد ساختگی و اطلاعات جعلی ارائه‌شده از طرف رژیم صهیونیستی را معتبر می‌داند. این امر باعث شده است که آژانس براساس این، ارزیابی اشتباه و نتیجه‌گیری غیرقابل اعتمادی داشته باشند. با توجه به آنچه گفته شد، به نظر می‌رسد اکنون پرونده دو مکان اختلافی (تورقوزآباد و ورامین)، در دستور کار سفر رافائل گروسی به تهران خواهد بود و علیرضا راستین در گفت‌وگو با «شرق» معتقد است که «در شرایط کنونی بعید به نظر می‌رسد که پرونده این دو مکان بسته شود»؛ چون به نظر او و با توجه به فضای کنونی خاورمیانه و از طرف دیگر با توجه به تنشی که بین تهران و تل‌آویو روی داده، دور از ذهن خواهد بود که ایران بخواهد در این شرایط امتیازی به طرف مقابل بدهد. تحلیلگر ارشد مسائل هسته‌ای با توجه به در پیش بودن نشست فصلی شورای حکام در خردادماه، نکته مهمی را یادآور می‌شود و می‌گوید که اگرچه ادعاهایی دال بر صدور قطع‌نامه یا ارجاع پرونده ایران به شورای امنیت در محافل رسانه‌ای و کارشناسی زمزمه شده است؛ اما با در نظر گرفتن وضعیت جوبایدن در آستانه انتخابات ریاست‌جمهوری آمریکا، خبری از اقدام علیه تهران نخواهد بود؛ چراکه به گفته او تشدید تنش هسته‌ای با ایران در کنار جنگ حماس و اسرائیل و جنگ اوکراین، سناریوی ایدئالی برای بایدن و اروپایی‌ها نخواهد بود؛ بنابراین راستین تصریح می‌کند که اکنون قرائت سیاسی بر پرونده هسته‌ای ایران سایه سنگینی دارد و به‌همین‌دلیل اگرچه نفس سفر و حضور گروسی در ایران می‌تواند مثبت و تنش‌زدا ارزیابی شود؛ اما تأثیر ملموسی در کاهش اختلافات دو طرف ایران و آژانس نخواهد داشت. باوجوداین مفسر حوزه بین‌الملل این نکته را هم اضافه می‌کند که تهران باید حتی‌المقدور از فضای مثبت حضور گروسی نهایت استفاده را ببرد و تنش‌زدایی هسته‌ای را در قالب مذاکرات سازنده و ملموس در دستور کار قرار دهد که پالس مثبتی برای نشست فصلی شورای حکام باشد تا از برخی رفتارهای بازیگران مخرب مانند اسرائیل جلوگیری کند؛ چراکه اساسا روند تحولات در نشست فصلی شورای حکام متأثر از تحولات منطقه‌ای و جهانی است.

از توقف اجرای کد اصلاحی ۳.۱ تا اخراج بازرسان

یکی دیگر از اختلافات بین تهران و آژانس ناظر بر تضاد قرائت از کد اصلاحی ۳.۱ و توقف اجرای آن از طرف تهران است. به دنبال اقدام آمریکا در خروج از برجام و ناتوانی اتحادیه اروپا و سه کشور اروپایی آلمان و فرانسه و انگلستان در اجرای تعهدات خود، ایران براساس بندهای ۲۶ و ۳۶ برجام، تمام اقدامات شفاف‌ساز داوطلبانه فراتر از موافقت‌نامه پادمان جامع خود ازجمله اجرای کد اصلاحی ۳.۱ (همان‌طورکه در بند ۶۵ پیوست برجام مشخص شده است) را به گفته تهران به شکل موقت، متوقف و اجرای کامل آن را به تعهدات طرف مقابل موکول کرد؛ اما نکته اینجاست که خوانش آژانس بین‌المللی انرژی اتمی از اقدام تهران، خلاف نگاه ایران بود و پس از این تصمیم، آژانس رسما توقف اجرای کد ۳.۱ از طرف ایران را به‌مثابه اجرانشدن موافقت‌نامه پادمان تلقی کرد و رافائل گروسی هم متعاقبا در گزارش‌ها و مصاحبه‌هایش، ایران را ناقض توافقات دانست؛ چراکه مدیرکل آژانس در این زمینه مدعی است که مبنای قانونی پذیرش کد اصلاحی ۳.۱ از سوی ایران، ماده ۳۹ موافقت‌نامه پادمان است و قانونی‌بودن یا غیرقانونی‌بودن تصمیم ایران مبنی بر توقف اجرای این آیین‌نامه باید براساس مفاد این ماده ارزیابی شود؛ درحالی‌که تهران باور دارد که کد اصلاحی ۳.۱ اساسا در چارچوب بندهای ۲۶ و ۳۶ برجام جای می‌گیرد.

پرونده دیگری که در یک سال گذشته به مجموعه اختلافات تهران و آژانس اضافه شده، به لغو انتصاب بازرسان اروپایی آژانس بازمی‌گردد. ۲۵ شهریور ۱۴۰۲ بود که خبری از سوی آژانس مبنی بر اینکه برخی از بازرسان این نهاد از طرف ایران لغو انتصاب شده‌اند، منتشر شد. ایران هشت بازرس فرانسوی و آلمانی آژانس را براساس حقوق حاکمیتی مصرح در ماده ۹ موافقت‌نامه جامع پادمان بین ایران و آژانس «INFCIRC/۲۱۴» و در پی سوءاستفاده‌های سیاسی سه کشور اروپایی در جلسه شورای حکام لغو انتصاب کرد. ناصر کنعانی، سخنگوی وزارت امور خارجه، پس از این لغو انتصاب اعلام کرد که متأسفانه سه کشور اروپایی و آمریکا با وجود تعامل مثبت، سازنده و مستمر جمهوری اسلامی با آژانس، با زیاده‌خواهی و با هدف تخریب فضای همکاری ایران و آژانس، از فضای شورای حکام برای مقاصد سیاسی خود سوءاستفاده کردند. ایران پیش‌تر درباره عواقب این‌گونه سوءاستفاده‌های سیاسی ازجمله تلاش برای سیاسی‌کردن فضای آژانس هشدار لازم را داده بود. بعد از این عمل متقابل ایران، آژانس واکنش نشان داد و گروسی نیز در گزارش‌ها و مصاحبه‌های خود با انتقاد از این لغو انتصاب مدعی شد که عمل ایران اجرای عادی فعالیت‌های راستی‌آزمایی آژانس در ایران را متأثر می‌کند.

ادامه در صفحه ۳

گزارش

«شرق» از اهداف سفر رئیس اقلیم کردستان عراق گزارش می‌دهد

یک سفر و چند هدف

مالک مصدق: نچیروان بارزانی، رئیس اقلیم کردستان عراق، دیروز یکشنبه در رأس هیئتی عالی‌رتبه از مقامات این اقلیم (کردستان) و پس از سه سال، وارد تهران شد. سفری مهم که ناظم دباغ، نماینده حکومت اقلیم کردستان در تهران، درباره آن (سفر رسمی نچیروان بارزانی) ابتدا با اشاره به ترکیب هیئت همراه رئیس اقلیم کردستان عراق، عنوان کرد این هیئت عالی‌رتبه کُردی شامل شیخ جعفر شیخ‌مصطفی معاون رئیس اقلیم کردستان، مصطفی سیدقادر معاون رئیس اقلیم کردستان، دلشاد شهاب مشاور ارشد رئیس اقلیم کردستان، ریبر احمد وزیر امور داخلی اقلیم کردستان، فوزی حریری رئیس دیوان، عبدالله آکرهای مشاور رئیس اقلیم کردستان در امور ایران و دیگر همراهان هستند. دباغ درباره برنامه‌های سفر بارزانی، این را هم گفت که قرار است در این سفر رسمی، رئیس اقلیم کردستان با مسئولان ارشد ایرانی ازجمله سیدابراهیم رئیسی رئیس‌جمهوری، محمدباقر قالیباف رئیس مجلس شورای اسلامی، حسین امیرعبداللهیان وزیر امور خارجه و سایر مقامات دیدار و رایزنی کند. نماینده حکومت اقلیم کردستان در تهران، اهداف سفر نچیروان بارزانی به ایران را تقویت روابط دوجانبه (ایران و اقلیم کردستان) توصیف و در عین حال بیان کرد که نچیروان بارزانی با دستور کار بررسی مهم‌ترین مسائل منطقه و گسترش روابط تهران-اربیل راهی ایران شده است و با مقامات عالی‌رتبه ایران دیدار و گفت‌وگو می‌کند. صالح ذوالقدر نیز در گفت‌وگو با «شرق» و در تحلیل خود درباره اهداف سفر نچیروان بارزانی به ایران، اساسا نفس حضور رئیس اقلیم کردستان عراق در هر بازه زمانی به تهران را حائز اهمیت می‌داند؛ چراکه به باور او، نشان می‌دهد تحولاتی جدی در این منطقه (حوزه کردی) در حال وقوع است که نیاز به رایزنی اربیل و تهران دارد. این تحلیلگر ارشد حوزه خاورمیانه در یک گزاره احتمالی معتقد است یکی از اهداف سفر نچیروان بارزانی می‌تواند به نقش مهم جمهوری اسلامی ایران در روند انتخابات اقلیم، ناظر بر مناسبات عمیق تهران و جریان طالبانی در سلیمانیه باشد. از این‌رو، مفسر حوزه کردی بیان می‌کند نچیروان بارزانی با هدف ایجاد نوعی موازنه سیاسی با طالبانی‌ها در سفر به ایران، سعی دارد روند تحولات در آستانه انتخابات اقلیم را به نفع حزب دموکرات کردستان عراق (بارزانی) تغییر دهد و سطحی از موازنه بین اربیل و سلیمانیه ایجاد شود. ذوالقدر در هدف‌گذاری دوم، موضوع تنش چندماهه اخیر تهران-اربیل را پیش می‌کشد و یادآور می‌شود که پس از کدورت دو طرف (تهران و اربیل) در پی حمله موشکی به اقلیم کردستان عراق، اکنون نیاز مبرمی به ارتقای روابط دوجانبه احساس می‌شود تا اقلیم کردستان عراق و جمهوری اسلامی ایران روابط خود را به سطح حسنه بازگردانند. به گفته این کارشناس، اگرچه اربیل به روابط خود با آنکارا به‌عنوان یک اهرم فشار در برابر روابط با بغداد و تهران چشم دوخته است، اما در عین حال نمی‌تواند جایگاه ایران را هم نادیده بگیرد؛ چراکه اقلیم کردستان به ارتقای روابط خود با ایران به‌عنوان یک اهرم در برابر روابط با ترکیه نیاز دارد. هدف سوم از منظر این کارشناس، تعیین تکلیف موضوع گروه‌های مسلح کردی معاند با ایران است که اگرچه طبق توافق‌نامه امنیتی ایران و عراق تا حدودی به این پرونده رسیدگی شده، اما هنوز رضایت کامل ایران و شورای عالی امنیت ملی حاصل نشده است. در نتیجه، ذوالقدر این احتمال را می‌دهد که نچیروان بارزانی در جریان دیدارهایش با مقامات نظامی و امنیتی ایران، روی این مسئله نیز تمرکز کند که البته تحلیلگر ارشد مسائل خاورمیانه موضوع تحرکات گروه حزب کارگران کردستان ترکیه (پ‌ک‌ک) را هم ذیل این پرونده می‌داند که باید درباره آن نیز رایزنی‌هایی بین اربیل و تهران انجام شود. با این خوانش، مفسر ارشد حوزه غرب آسیا به سفر اخیر رجب طیب اردوغان به اقلیم کردستان عراق اشاره دارد که یکی از مهم‌ترین موضوعات آن سفر، پیگیری چگونگی تقابل با پ‌ک‌ک و همچنین مسئله انرژی اقلیم کردستان عراق بود که می‌تواند در دستور کار مذاکرات بارزانی در تهران هم باشد.